

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

АКТУАЛИЗИРАН ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

**ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ
„ВИЗИЯ ЗА ДЕИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯТА НА
ДЕЦАТА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ“**

(октомври 2016 г.)

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ВЪВЕДЕНИЕ	2
II. ОЦЕНКА НА ОСНОВНИТЕ РЕЗУЛТАТИ	3
1. Количествена оценка.....	3
2. Качествена оценка	4
III. ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ.....	9
IV. МЕРКИ И ДЕЙНОСТИ	11
1. МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА СОЦИАЛНИ И ИНТЕГРИРАНИ УСЛУГИ ЗА РАННА ИНТЕРВЕНЦИЯ И ПРЕВЕНЦИЯ В СЕМЕЙНА СРЕДА	14
2. МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ГРИЖА В СЕМЕЙНА СРЕДА ЗА ДЕЦА В РИСК, КОИТО НЕ СЕ ОТГЛЕЖДАТ ОТ БИОЛОГИЧНИТЕ СИ РОДИТЕЛИ	17
3. МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ И ПОДКРЕПА В ОБЩНОСТТА ЗА ДЕЦАТА, НАСТАНЕНИ В ДОМОВЕТЕ ЗА ДЕЦА, ЛИШЕНИ ОТ РОДИТЕЛСКА ГРИЖА И ДЕЦАТА ОТ ТЕЗИ ДОМОВЕ, НАПУСКАЩИ СИСТЕМАТА ЗА ГРИЖА.....	22
4. МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА СОЦИАЛНИ, ЗДРАВНИ И ИНТЕГРИРАНИ ЗДРАВНО-СОЦИАЛНИ УСЛУГИ ЗА ДЕЦАТА С УВРЕЖДЕНИЯ.....	26
5. МЕРКИ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА СИСТЕМАТА ЗА ГАРАНТИРАНЕ НА ПРАВАТА НА ДЕЦАТА	30
6. МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА НЕОБХОДИМАТА ИНФРАСТРУКТУРА.....	35
V. ПРОЕКТИ	38
VI. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ.....	44
VII. УСТОЙЧИВОСТ НА СЪЗДАДЕНИТЕ УСЛУГИ С ПРОЕКТНО ФИНАНСИРАНЕ ПО ОПРР.....	45
VIII. КОМУНИКАЦИОННА СТРАТЕГИЯ.....	46
IX. ФИНАНСИРАНЕ.....	48
X. УПРАВЛЕНИЕ И КООРДИНАЦИЯ.....	50

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Деинституционализацията на грижата за деца е едно от най-важните условия за гарантиране на правата на децата, които по една или друга причина не могат или има риск да не могат да се отглеждат от своите биологични семейства. В България в последните 20 години се обсъждаха различни концепции и се възприемаха различни разбирания за процеса на деинституционализация, но именно приемането на Националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България“ (Националната стратегия) през 2010 г. обедини всички заинтересовани страни около общи принципи и общи действия за реална деинституционализация на грижата за децата.

За изпълнение на Националната стратегия през 2010 г. Правителството прие План за действие. В съответствие със стратегията водещото разбиране е, че отглеждането на деца в специализирани институции, изолирано от общността, от образователни, здравни, социални и други услуги, е нарушение на правата на децата като цяло, а не само нарушение на правото им да живеят в семейна среда. На това разбиране се основаваха всички действия по изпълнение на целите на Плана за действие, които са:

1. Да се разработи система от услуги в семейна среда и в общността на територията на цялата страна, които изключват необходимостта от съществуване на специализирани институции за деца;
2. Да се затворят систематично всички класически институции за деца от интернатен тип в България, като се гарантира предоставянето за всяко дете на дългосрочно или краткосрочно настаняване в семеен тип грижа;
3. Да се разработи правната и регулаторна рамка, необходима за подкрепа на прехода към грижа в семейството и общността;
4. Да се подобри ефективността на системата за грижи за уязвими деца и техните семейства.

Безспорно е обаче, че общите цели, общите виждания и общите мерки сами по себе си не могат да гарантират успеха на една реформа. Тя изисква освен обща визия за целите, и ясно очертаване на конкретните мерки, отговорности, срокове, финансова и организационна обезпеченост, механизми за координация и взаимодействие и гаранции за дългосрочна устойчивост на резултатите. Всички тези параметри за оперативно изпълнение на реформата са предмет на Плана за действие и неговата настояща актуализация ще осигури условията за продължаване и финализиране на реформата за деинституционализация на грижата за деца и постигане на основната цел на Националната стратегия.

II. ОЦЕНКА НА ОСНОВНИТЕ РЕЗУЛТАТИ

Оценката на резултатите от изпълнението на плана е на две основни нива: количествени индикатори и качествена оценка.

1. Количествена оценка

Количествената оценка показва:

- Намаление на броя на децата в специализираните институции с 82 % - от 7 587 деца през 2010 г. до 1 232 през м. юни 2016 г.;
- С близо 50 % е по-висок делът на децата, които се отглеждат във формална грижа в семейна среда – 8 705, в сравнение с децата във формалната резидентна грижа – 4 573 (за сравнение около 80 % от децата във формална грижа през 2010 г. са ползвали резидентните услуги);
- Намаление на броя на специализираните институции за деца с 65.7 % - от 137 през 2010 г. до 46 през м. юни 2016 г., като са закрити 91 специализирани институции за деца, от които:
  - 23 домове за деца от 3-7 г., лишени от родителска грижа
  - 28 домове за деца от 7-18/20 г., лишени от родителска грижа за деца
  - 24 домове за деца с умствена изостаналост
  - 1 дом за деца с физически увреждания
  - 15 домове за медико-социални грижи за деца
- Създадени и разкрити нови 339 социални услуги за деца в общността, включително и от резидентен тип, като за всички тях е осигурена устойчивост чрез финансиране от държавния бюджет;
- Близо 3 800 деца повече ползват социални услуги в общността, като центрове за обществена подкрепа, дневни центрове, центрове за социална рехабилитация и интеграция и други;
- Над 13 600 случаи на успешна превенция на изоставянето в рамките на 6 години;
- Над 8 400 случаи на успешна реинтеграция в семейна среда в рамките на 6 години;
- Над 4 200 осиновени деца в рамките на 6 години;
- 6 306 деца, получаващи грижа в семейства на роднини и/или близки към м. юни 2016 г.;
- 2 394 деца, получаващи грижа в приемни семейства към м. юни 2016 г.

За постигането на целите на плана за периода 2010-2016 г. основните финансови източници са:

Държавен бюджет, от който:

- 78 200 000 лв. са средствата за финансиране на Програма „Закрила на децата чрез преход от институционални грижи към алтернативни грижи в семейна среда”, по бюджета на МТСП за периода 2010-2016 г.
- 496 902 153 лв. са средствата за финансиране на социални услуги за деца за периода 2010-2016 г. (като тук не са включени услугите, които са смесени – за деца и възрастни), от които 330 557 696 лв. са за социални услуги за деца в общността

Европейски структурни фондове, от които:

- 89 606 342,69 лв. са сертифицираните средства по Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013 г.

- 65 926 471,29 лв. са сертифицираните средства по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013 г.
- 9 230 319,71 лв. са изплатените средства по Програмата за развитие на селските райони 2007 -2013 г. (като това са общо средствата както за социални услуги за деца, така и за услуги за пълнолетни лица)

2. Качествена оценка

Първият етап от изпълнението на Плана показва, че това е най-мощната реформа в областта на деинституционализацията до сега – мощна от гледна точка на постигнати резултати, ангажирани институции, създадени нови услуги за кратък период от време и от гледна точка на категоричния ангажимент за премахване на институционалната грижа.

- ***Най-сериозно застъпените мерки в плана – за децата с увреждания и развитието на приемната грижа***

Деца с увреждания

Най-важната оценка е по отношение на децата с увреждания, изведени от специализираните институции и настанени в новоизградените социални услуги от резидентен тип. Колкото и важен да е количественият резултат за закриване на всички институции за деца с увреждания в България, той няма да е от особено значение, ако не се постигне качествена промяна в живота на децата. Такава промяна е налице, като се наблюдават подобрения в положението и благосъстоянието на децата, въпреки че се касае за един сравнително кратък времеви период от извеждането им от специализираните институции до настаняването им в резидентните услуги.

Областите, в които е отчетен напредък, са свързани най-вече с подобряване на физическото развитие на децата, относителното подобряване на уменията за самостоятелност и подобряване на храненето. Показателно също така е и подобрения достъп до обучение на децата, настанени в резидентните услуги, в сравнение с децата от институциите, както и достъпът до здравеопазване и медицинска помощ.

Идентифицирани са обаче и областите, в които е необходимо специално внимание и допълнителни усилия за тяхното подобряване. Въпреки предприетите действия, една не малка част от децата и младежите в резидентните услуги са с предизвикателно поведение, не осъществяват редовни контакти с родителите или близките си, не посещават съпътстващи услуги в общността, като достъпът им до различни специалисти в тази насока е сравнително ограничен. Това от своя страна показва, че е необходимо развитие и разширяване на мрежата от услуги за подкрепа, както и мерки за повишаване на качеството и ефективността на социалните услуги.

По отношение на децата с увреждания с потребност от постоянни медицински грижи все още липсва оценка на ефекта от услугите в новите ЦНСТ за тази група деца, тъй като те функционират от много кратък период от време, но в рамките на изпълнението на плана ясно се открие, че съществуващите услуги и механизми на взаимодействие между социалната и здравната система се нуждаят от сериозно преосмисляне и ясно регламентиране на интегриран подход.

Приемна грижа

По отношение на приемната грижа, положителните моменти са свързани с осигуряването на семейна среда за все повече деца, подобряването на подготовката и супервизията на приемните родители, стартиралото развитие на приемната грижа като социална услуга и нейната децентрализация, както и по-широкото участие на частни доставчици на социални услуги в подкрепата на семействата и децата. Слабите моменти са основно свързани с мотивацията на част от приемните семейства, рязкото намаление на доброволните приемни семейства, липсата на профилиране на приемните семейства, не еднаквата подкрепа на семействата в процеса на отглеждане на децата и слабото сътрудничество с биологичните родители. Все още няма развита мрежа от приемни семейства за деца с трайни увреждания и с по-сериозни здравни потребности.

- ***Най-слабо развитите мерки – осиновяване и превенция***

Осиновяване

Независимо, че не е доказано, че развитието на приемната грижа има пряко влияние върху намалението на броя на осиновените в страната деца, е видна противоположната тенденция за ежегодно намаление на броя на осиновените деца в сравнение с рязкото увеличение на броя на децата в приемни семейства. Докато през 2010 г. са осиновени 838 деца, то през 2015 г. техният брой намалява до 626 деца, независимо, че в регистрите за осиновяване са вписани над 2 500 деца и около 1 500 кандидат-осиновители.

За разлика от приемната грижа, която е най-вече насочена към подкрепа на детето в случай на временна криза в биологичното семейство, осиновяването дава възможност на детето да има свое семейство с всички произтичащи от това родителски права и задължения. Тя е трайното решение за осигуряване на семейна среда. Първият етап от процеса не отчете важността на тази мярка за закрила на детето, поради което в този етап тя следва да бъде изведена на водещо място.

Превенция

Макар и да се наблюдава увеличение на случаите на превенция и реинтеграция като мерки за закрила на детето, както и на успешно приключилите от тях, самият факт, че няма съществено намаление на броя на децата във формална грижа – в семейна среда и в резидентни услуги, показва, че превенцията е най-слабо застъпената в изпълнението на плана мярка. Постигането на целта на плана за намаление с 30 % на броя на децата, ползващи формална грижа, няма да бъде постигната, ако не се преосмисли самата система от мерки и услуги за превенция на изоставянето и разделянето на децата от биологичните им родители, включително и с надеждни инструменти за наблюдение и подкрепа на развитието на детето след прилагане на една или друга мярка за закрила. Това е елемент, който липсваше в първият етап от изпълнението на плана.

- ***Намаление на дела на децата във формална грижа – липса на напредък***

Превесът на децата, за които са приложени мерки в семейна среда спрямо децата в резидентна грижа е значителен, но въпреки това броят на децата, които имат досег със системата за грижа и които са настанени във формална грижа е висок и почти непроменен за последните 6 години. Това ясно показва, че ако не се работи за премахване на нуждата от извеждане на децата от техните биологични семейства и за

запазване на водещата роля на семейството в грижите за децата, огромните инвестиции – човешки, експертни и финансови, няма да доведат до реална деинституционализация.

Независимо, че създадените нови форми на социални услуги от резидентен тип, които предлагат грижа за по-малък брой деца в среда, близка до семейната, са по-доброто решение за децата, които не могат да се отглеждат в семейна среда, премахването на нуждата от институционална грижа налага да се работи за това децата да се отглеждат от своите родители. Високият брой на децата в риск от изоставяне и високият брой на децата във формална грижа са най-големите неуспехи в първия етап от процеса на деинституционализация на грижата за деца.

- ***Законодателни промени – решаване на спешни проблеми с частични решения, неизпълнени намерения за реформа***

Във връзка с реформата за деинституционализация бяха променени редица нормативни актове – Закона за закрила на детето във връзка с приемната грижа, Закона за социално подпомагане във връзка със социалните услуги и ограничаването на срока на настаняване на деца в институции, Закона за семейни помощи за деца във връзка с обвързването на семейните помощи със закрилата на децата, насърчаване на отговорното родителство и въвеждане на еднократна помощ за осиновителите, Закона за здравето за регламентиране на интегрираните здравно-социални услуги, Закона за лечебните заведения за регламентиране на нов вид услуга за деца с увреждания и няколко подзаконовни актове в областта на закрилата на децата, семейните помощи, социалните услуги, приемната грижа и осиновяването. Тези промени обаче, колкото и да бяха наложителни за реформата, не могат да отговорят на необходимостта от регламентиране на нейните принципи, инструменти, нови подходи за взаимодействие, както и на нуждата от гарантиране на устойчивост, качество и ефективност на системата.

Заявените в плана намерения за по-сериозни законодателни реформи не бяха реализирани. Поради това, в този етап от процеса следва да се финализира необходимата нормативна уредба за подобряване на системата за правата на децата, на системата за предоставяне на социални услуги и за развитието на интегрирани услуги.

- ***Капацитет на системата – слаб експертен капацитет – неефективни услуги***

Едно от основните направления в изпълнението на плана беше подобряването на капацитета на отделите „Закрила на детето“. През целия период бяха осигурявани обучения, методическа подкрепа и допълнителни ресурси. Оценката обаче на капацитета на системата не е еднозначна – от една страна са видни усилията на органите за закрила за точно прилагане на законодателството и по-добри резултати за децата, а от друга страна – натовареността на социалните работници, неадекватните стандарти за работа, не доброто навсякъде в страната сътрудничество с другите органи за закрила и ангажирани институции и организации водят до негативна обществена оценка относно ефективността на цялата система. Това налага сериозни нормативни, методически и практически промени за подкрепа на системата за гарантиране на правата на децата.

По отношение на социалните услуги – съществуващи преди и създадени по време на изпълнението на плана, оценката също не е еднозначна. Безспорно обученията и супервизията не бяха сериозно застъпени в рамките на плана и това се отчита за сериозен пропуск, който следва да бъде коригиран на този етап. Това се налага, тъй като именно в социалните услуги децата получават грижа и подкрепа, т.е. именно там следва да бъде най-високият и професионален експертен капацитет. От друга страна обаче – социалните услуги следва да бъдат възприемани като част от системата за гарантиране на правата на децата, а това налага много по-сериозно участие на социалните услуги в самия процес на гарантиране на правата на децата.

- ***Управление на процеса – приемственост и координация***

Националната стратегия е един от най-последователно изпълняваните стратегически документи в България. От приемането ѝ през 2010 г. до сега за изпълнението на стратегията са отговаряли няколко различни правителства и нито едно от тях не промени визията за деинституционализация и не се отклони от заложените в стратегията и плана цели и приоритети.

Нееднократно от страна на неправителствения сектор имаше критики относно „липсата на лидерство“ на процеса. Лидерство на процеса обаче винаги е имало и то е свързано с изпълнението на поетите ангажименти от съответните министри, координирано от съответен вицепремиер. Това, което може да бъде оценено като сериозен недостатък при координацията на процеса е липсата на ясно посочени ангажименти на институциите по определени въпроси, което доведе до неяснота относно водещата отговорност при реализирането или осигуряването на устойчивост на някои от мерките по плана. Но дори и в тези случаи е намирано съвместно решение за справяне с даден проблем. Въпреки това, в новия етап от изпълнението на плана много по-ясно ще бъдат посочени точните отговорности, ангажименти и задачи на всяка една институция на национално, областно и общинско ниво.

- ***Обща оценка на деинституционализацията до сега като процес***

Извън постигнатите сериозни резултати както по отношение на целите на плана - количествени и качествени, така и по отношение на качествената промяна за децата и функционирането на услугите, като процес реформата също има своите силни и слаби страни.

Положителните явления

- Към 2016 г. вече има превес на грижата в семейна среда пред резидентната грижа
- Подобро е взаимодействието и сътрудничеството на областно и общинско ниво
- Здравните услуги се ангажират много по-сериозно в процеса на подкрепа на децата с увреждания
- Наблюдава се положително отношение към процеса на деинституционализация
- Децентрализира се приемната грижа, като общините се ангажираха с нейното предоставяне
- Подобри се партньорството между местната власт и неправителствения сектор

Отрицателните явления

- Различното качество на грижа в резидентните услуги, макар и от семеен тип, което ясно откроява по-слабата застъпеност на обученията и супервизията в процеса на работа с децата, която е същността на реформата
- Създаване на услуги с дублиращи се дейности и потребители
- Не напълно възприетото от всички участници в процеса разбиране, че деинституционализацията е последователна политика, а не процес на изпълнение на проекти
- Не отчитането в достатъчна степен в рамките на планирането на ролята на услугите за превенция, реинтеграция и подкрепа в семейна среда
- Не добре организирана система за проследяване на развитието на децата след извеждането им от специализираните институции
- Не се наблюдава съществена промяна в нагласите по отношение на децата с увреждания
- Липса на цялостна нормативна основа за провеждането на реформата
- Не отчитане на нуждата от услуги за децата с увреждания след навършване на пълнолетие

III. ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ

Водещ приоритет е постигането на основната цел на Националната стратегия:

„Гарантиране на правото на децата на семейна среда и на достъп до качествена грижа и услуги според индивидуалните им потребности“

Независимо от частичния напредък по всяка една от заложените през 2010 г. цели в плана, оценката на неговото изпълнение до сега ясно показва, че те все още са актуални и са необходими по-целенасочени усилия за постигането им. В контекста на тези общи цели и идентифицираните предизвикателства и с оглед пълното постигане на целта на Националната стратегия до 2025 г. специфичните цели на актуализирания план са:

1. Да се създаде ефективна и ефикасна система от програми и услуги за ранна интервенция в семейна среда и превенция на раздялата с родителите и биологичното семейство.
2. Да се осигури качествена алтернативна грижа за децата, които не може да се отглеждат от своите родители и деинституционализация на децата, настанени в домовете за деца, лишени от родителска грижа и домовете за медико-социални грижи за деца и поетапно закриване на тези институции.
3. Да се повиши ефективността и качеството на работата на системата за гарантиране на правата на децата не само с оглед на ролята на държавните и местни органи, но и на услугите за деца и семейства.

Целеви групи

Имайки предвид, че специфичните цели на Плана са насочени в много по-голяма степен, в сравнение с предходния етап, към превенция на рисковете и ранна интервенция, целевата група на плана включва всички деца в риск или потенциален риск, а не само децата, които към настоящия момент са настанени в специализирани институции. Сред целевите групи на плана са и родителите и семействата.

С оглед основната цел на Националната стратегия обаче, най-приоритетните групи деца са:

- *Децата, настанени в домовете за деца, лишени от родителска грижа, включително и тези, навършили пълнолетие и/или скоро навършващи 18 години*

Във все още функциониращите 29 ДДЛРГ в страната са настанени 585 деца, като от тях:

- 5 деца са на възраст от 3 до 7 години;
- 453 деца са на възраст от 7 до 15 години;
- 110 деца са на възраст от 16 до 18 години;
- 17 младежи са на възраст над 18 години.

- *Децата, настанени в домовете за медико-социални грижи за деца*

Във все още функциониращите 17 ДМСГД в страната са настанени 647 деца, като от тях:

- 467 деца са на възраст до 3 годни;
- 110 деца са на възраст от 3 до 7 години;
- 70 деца са над 7 години.

Около две трети от децата в ДМСГД са с увреждания, като по-голямата част от децата с увреждания са под 3-годишна възраст. Децата без увреждания в ДМСГД са само 199, от които 15 са над 3 години.

- *Децата с увреждания, включително и децата с необходимост от постоянна медицинска грижа*

Допълнително следва да бъде направена оценка относно това колко от децата с увреждания в ДМСГД и социалните услуги от резидентен тип се нуждаят от постоянна медицинска грижа.

Обвързаност с процеса на деинституционализация на грижата за възрастните хора и хората с увреждания

Децата с увреждания, които са настанени в центрове за настаняване от семеен тип, включително и такива, изградени по Плана за действие от 2010 г., също остават в центъра на политиката за деинституционализация. Мерките за подкрепа на младежите в тези центрове ще продължат да се изпълняват в рамките на Плана за действие за периода до 2020 г. за изпълнение на Националната стратегия за дългосрочна грижа, който структурира първият етап от реформата за деинституционализация на грижата за възрастните хора и хората с увреждания. Една от основните цели на този план е недопускане децата с увреждания, настанени в социални услуги в общността от резидентен тип, да бъдат настанявани в специализирани институции при навършване на пълнолетие. За тази цел се предвиждат мерки, които да ги подкрепят да водят самостоятелен начин на живот, както чрез социални услуги в общността, включително и от резидентен тип, така и чрез осигуряване на професионална подкрепа и подготовка и мерки за заетост.

IV. МЕРКИ И ДЕЙНОСТИ

Обхват

Актуализираните специфични цели на процеса на деинституционализация в оставащия период за изпълнение на Националната стратегия налагат и актуализиране на мерките и тяхната насоченост. Безспорно изпълнението и на други стратегически политики ще допринесе за постигане на целите на реформата за деинституционализация – изпълнението на политиките за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване, за осигуряване на заетост, обучение и квалификация на безработни младежи и безработни родители, за реформи в образованието и здравеопазването, за реформа с цел създаване на справедлива система за детско и младежко правосъдие, за осигуряване на адекватно жилищно настаняване на бедни лица и семейства и много други.

Без да се изключва важноста и приноса на мерките, които се прилагат в рамките на горепосочените и други ключови политики за децата и семействата, този план се фокусира само върху мерки, които произтичат пряко от целите и обхвата на реформата за деинституционализация, заложи в Националната стратегия.

С оглед на тяхната насоченост и фокус, шест са основните групи мерки, които в своята съвкупност и обвързаност ще бъдат в центъра на действията за деинституционализация на грижата за деца до 2025 г.:

- **Мерки за осигуряване на социални и интегрирани услуги за ранна интервенция и превенция в семейна среда**

Един от компонентите на процеса на деинституционализация е предотвратяване на настаняването на децата в резидентен тип грижа. Поради това, най-много усилия следва да бъдат насочени към предотвратяване на рисковете за изоставяне на децата чрез навременна и адекватна подкрепа на семействата. Инвестициите в най-ранния етап предотвратяват по-скъпите инвестиции за справяне с последствията. Подкрепата в подходящия момент пък дава увереността и уменията на семействата да се справят с кризисни ситуации и в бъдеще. Отглеждането на децата е първо грижа на родителите и когато те получат нужната подкрепа в по-ранен етап и усещат подкрепата на системата в различните етапи от живота на детето, нуждата от съществуване на т.н. „отглеждане на деца от държавата“ естествено ще отпадне. Това е и най-трудният компонент от реформата, който обаче ще даде резултат както в по-дългосрочен план, така и с по-дългосрочен ефект.

- **Мерки за осигуряване на грижа в семейна среда за деца в риск, които не се отглеждат от биологичните си родители и поетапно закриване на домовете за медико-социални грижи за деца**

Една от подцелите на Националната стратегия е недопускане на настаняване на деца до 3-годишна възраст в резидентна грижа. За да бъде постигната тя обаче, следва да бъдат развити услуги за алтернативна грижа в семейна среда. Това ще бъде и предпоставка за окончателното закриване на домовете за медико-социални грижи за деца. От друга страна, най-трайното решение за всички деца, а не само за най-малките, е те да бъдат отглеждани от своите родители или да бъдат осиновени. Приемната грижа е само междинното звено между настъпилния риск за детето и намирането на най-добро

решение за неговото пълноценно бъдеще. Поради това се налага от една страна да се търси трайно решение в най-добрия интерес на детето, а от друга - приемната грижа да бъде ясно насочена към подкрепа на процеса за намиране на това трайно решение, като същевременно бъде профилирана за справяне с най-тежките кризи в живота на децата.

- **Мерки за осигуряване на социални услуги и подкрепа в общността за децата, настанени в домовете за деца, лишени от родителска грижа и децата от тези домове, напускащи системата за грижа**

Независимо, че за първият етап от изпълнението на плана самата Национална стратегия постави основен фокус върху децата с увреждания, мерки за деинституционализация на децата от домовете за деца, лишени от родителски грижи, бяха реализирани. От анализа е видно, че в рамките на 6 години са закрити 51 ДДЛРГ. Самото закриване на институции обаче и преместването на децата в малки групови домове не е достатъчно. Като всички деца и децата от тези домове не се нуждаят само от грижа, а и от възможности да се развиват, образуват, да придобиват умения за независим и пълноценен живот след края на „грижата“. Домовете за деца не предлагат решение за повечето от тези аспекти от живота на децата и младите хора. Затова целта е не просто да закрием тези домове и да преместим децата в малки центрове. Целта ни е да диференцираме нуждите на децата в зависимост от тяхната възраст и потребности, а услугите, които те ще получават да ги подготвят за този етап от живота им, в който няма да са зависими от грижата на възрастните. Всичко това предполага не само консултативните услуги, но и услугите от резидентен тип за тези деца да бъдат профилирани.

- **Мерки за осигуряване на социални, здравни и интегрирани здравно-социални услуги за децата с увреждания**

Първият етап от изпълнението на плана през 2010-2015 г. допринесе за закриването на всички домове за деца с физически увреждания и умствена изостаналост. Всички деца и младежи с увреждания от тези домове вече ползват услуги в Центрове за настаняване от семеен тип или защитени жилища. Бяха създадени и пилотни резидентни услуги за деца с увреждания с потребност от постоянна медицинска грижа, които имат характер на интегрирана здравно-социална услуга. Изпълнението на плана ясно показва, че този вид услуги за децата с най-тежки увреждания и специфични здравни потребности не са развити достатъчно и без тях в системата ще има липсващо звено. Другият съществен проблем е, че за децата с тежки множествени увреждания липсват услуги за дневна грижа, които да подкрепят не само тези деца, но и техните семейства, дори и за няколко часа на ден. Поради това, продължаването на реформата изисква гарантирането на грижата и подкрепата за децата с най-тежки увреждания, които не могат да бъдат подкрепени чрез съществуващите форми на услуги като ЦНСТ и традиционните дневни центрове за деца с увреждания. Наред с това е необходимо да бъдат развивани услуги, които надграждат и допълват здравните услуги, предоставяни в общата лечебна мрежа и които подкрепят услугите в социалната и образователната система - специализирани здравни услуги, осигуряващи комплексни медицински грижи за деца с увреждания и хронични заболявания, както и интегрирани здравно-социални услуги в общността, осигуряващи здравни грижи, медицинско наблюдение и социална работа, включително в домашна среда, в подкрепа на децата и техните семейства.

- **Мерки за повишаване на ефективността на системата за гарантиране на правата на децата**

Реформата за деинституционализация на грижата за децата до момента показва, че основният и най-важен фактор за постигане на позитивна промяна в живота на децата са хората, които се грижат и работят с тях. Показва и, че партньорството, добрата координация и ясното разпределение на отговорностите е едно от задължителните условия за успех. Реформата показва и пропуските както в нормативната уредба, така и в методическата подкрепа и практическото приложение. Поради това, ще актуализираме не само мерките, насочени към обучение, квалификация и супервизия в системата – органи за закрила на местно ниво и социални услуги, но и ще премахнем всички нормативни пречки, които не дават възможност на системата да бъде по гъвкава, да работи в партньорство не само с другите органи и услуги, но и със семействата и децата. Същевременно ще подобрим и нормативната рамка, регулираща органите за гарантиране на правата на децата, контрола относно правата на децата, инструментите за въздействие и методите на работа на системата и други. Тази група мерки обхваща и всички нормативни промени, необходими за успешната реализация на останалите мерки в плана.

- **Изграждане на необходимата инфраструктура за услуги за деца**

За разлика от първия етап на изпълнение на плана, продължаването на реформата и фокусът ѝ към превенция, подкрепа в семейна среда и ранна интервенция, не налагат значителни и мащабни дейности за изграждане на инфраструктура, както в последните 6 години. Само по себе си изграждането на инфраструктура не е мярка за деинституционализация, а само подпомага реализацията на процеса, поради това свързаните с инфраструктурата и материалната база дейности са обединени в отделна група мерки. Строителни и ремонтни дейности ще бъдат необходими само за част от мерките, основно за тези, предвиждащи създаването на социални услуги за деца с увреждания, както и при липса на основните услуги, чрез които се планира изпълнението на целите на процеса на деинституционализация.

Основни съображения

Всички дейности по плана са съобразени с предстоящата реформа в областта на социалните услуги, която ще постави фокуса на дейностите, които са същността на услугите, а не на наименованието или материалната база, с която към момента се свързват социалните услуги. Поради това, за повечето услуги в плана не се използва остарялата концепция за социалните услуги – „услугите са мястото, в което се предоставят“, а се изхожда от новата визия – „услугите са дейностите, които се изпълняват“, независимо от това, че не се предоставят в едно точно определено физическо място. Тази гъвкавост позволява максимално използване на всички възможни ресурси, включително и на вече съществуващи услуги, за обхващане на възможно най-много потребители и предоставяне на по-разнообразни услуги. Тази гъвкавост позволява и недопускане на дублиращи се дейности в привидно различни по вид и наименование услуги, както и създаването на изкуствено раздробени множество различни услуги, но с еднакъв характер и обхват. Последното води и до изкуствено оскъпяване на издръжката на тези дейности.

По отношение на консултативните услуги напълно се следва горния принцип, тъй като те могат да се предоставят в домашна среда, на терен, в детски градини, ясли, училища, лечебни заведения и др., както и в специално създадени за целта сгради.

По отношение на резидентните услуги се поставя акцент на мястото на предоставяне на услугите, тъй като са свързани с осигуряване на настаняване и грижа, т.е. осигуряване на живот в конкретна среда и конкретно място.

1. МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА СОЦИАЛНИ И ИНТЕГРИРАНИ УСЛУГИ ЗА РАННА ИНТЕРВЕНЦИЯ И ПРЕВЕНЦИЯ В СЕМЕЙНА СРЕДА

Мярка 1: Разширяване на мрежата от услуги за превенция на изоставянето на деца и раздялата им с техните биологични родители и семейства

Дейности:

1. Прилагане на целенасочена програма за превенция на изоставянето и разделянето на децата от семействата с фокус върху:
  - ранна интервенция,
  - консултиране на родителите,
  - осигуряване на професионална подкрепа в домашна среда,
  - определяне на водещ социален работник за работа със семейството и сътрудничество с ОЗД,
  - оценка на рисковете и потребностите,
  - оценка на родителски капацитет;
  - оценка на рисковете от родителско отчуждение и други негативни отношения между деца и родители или между родителите;
  - проследяване на развитието на детето и ситуацията в семейството,
  - включване на медиатори при необходимост,
  - мобилна работа, и др.

*Програмата ще бъде една от програмите, прилагани в ЦОП като част от реформата на тази социална услуга.

Срок за реализация:

За подготовка на реформата в ЦОП – 2016-2017 г.

За предоставяне на новите услуги – от 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, АСП, общини

Участващи организации и структури:

МЗ, ДАЗД, доставчици на социални услуги, лечебни заведения и НПО

Финансиране:

от държавния бюджет чрез бюджетите на общините – от 2018 г.

2. Осигуряване на услуги за спешен прием на деца или деца и родители/лица, които полагат грижи за детето в случай на кризисна ситуация (в срок до 1 месец) чрез създаване в част от ЦОП до 4 места за спешно настаняване

Срок за реализация:

От 2018 г.

Отговорни институции и организации:

Общини, доставчици на социални услуги

Участващи организации и структури:

МТСП, АСП

Финансиране:

- от ОПРЧР 2014-2020 за период не по-дълъг от 2 години - отговорна институция - МТСП
- от държавния бюджет чрез бюджетите на общините след изтичане на срока на финансирането по ОПРЧР 2014-2020 като част от стандарта за ЦОП- отговорни институции - МФ и общини

3. Осигуряване на патронажна грижа във всички 28 области в страната (със ситуирано управление на услугата във всеки областен град) и обучение и супервизия на персонала

Срок за реализация:

От 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МЗ

Участващи организации и структури:

Общини, лечебни заведения, доставчици на социални услуги

Финансиране на обучението:

ОПРЧР 2014-2020

Финансиране на услугата:

- от ОПРЧР 2014-2020 за период не по-дълъг от 2 години - отговорна институция - МТСП
- от държавния бюджет чрез бюджета на МЗ след изтичане на срока на финансирането по ОПРЧР 2014-2020 - отговорни институции – МФ и МЗ

4. Преглед и актуализация на стандартите и механизма за осъществяване на превенция на изоставянето на ниво родилно отделение и осигуряване на възможност за консултация от социален работник във всяка болница с родилно отделение, който да осъществява и координацията с екипите на ОЗД и ЦОП/услугите

Срок за реализация:

2017 г. – за прегледа и актуализацията

Постоянен – за осигуряване на консултацията

Отговорни институции и организации:

МЗ, МТСП, ДАЗД, АСП, НПО, доставчици на социални услуги, лечебни заведения, общини

Финансиране на консултацията:

МЗ, общини, лечебни заведения

Мярка 2: Предоставяне на интегрирани услуги за ранно детско развитие и ранна интервенция на уврежданията

Дейности:

1. Осигуряване на устойчивост на създадените услуги за ранно детско развитие в 66 общини по Проекта за социално включване, финансиран в периода 2009-2015 г. със заем от Международната банка за възстановяване и развитие

Срок за реализация:

От 2016 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, 66 общини

Финансиране:

2016-2018 г. – МТСП чрез ОПРЧР 2014-2020

от държавния бюджет чрез бюджетите на общините като дейностите ще бъдат част от реформираните услуги, които ще предоставя ЦОП/ДЦДУ – от 2019 г.

2. Разширяване на услугите за ранно детско развитие в национален мащаб чрез надграждане на дейностите в ЦОП чрез прилагане на програма за ранно детско развитие, включваща задължителните дейности в съответствие с вече създадените по ПСВ услуги „Формиране на родителски умения“, „Семейно консултиране и подкрепа“ и „Здравна консултация“

*Програмата ще бъде една от програмите, прилагани в ЦОП като част от реформата на тази социална услуга.

Срок за реализация:

За подготовка на реформата в ЦОП – 2016-2017 г.

За предоставяне на новите услуги – от 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, АСП, общини

Участващи организации и структури:

МЗ, ДАЗД, доставчици на социални услуги, лечебни заведения и НПО

Финансиране:

от държавния бюджет чрез бюджетите на общините – от 2018 г.

3. Разширяване на услугите за ранна интервенция на уврежданията и индивидуална педагогическа подкрепа за деца с увреждания в национален мащаб чрез надграждане на дейностите в дневните центрове и центровете за социална рехабилитация на деца с увреждания чрез прилагане на програма, включваща задължителните дейности в съответствие с вече създадените по ПСВ услуги „Ранна интервенция на уврежданията“ и „Индивидуална педагогическа подкрепа за деца с увреждания“.

*Програмата ще бъде една от програмите, прилагани в дневните центрове за подкрепа на децата с увреждания и техните семейства като част от реформата на ДЦДУ и ЦСРИДУ.

Срок за реализация:

За подготовка на реформата в ДЦДУ и ЦСРИДУ – 2016-2017 г.

За предоставяне на новите услуги – от 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, АСП, общини

Участващи организации и структури:

МЗ, доставчици на социални услуги, лечебни заведения и НПО

Финансиране:

от държавния бюджет чрез бюджетите на общините – от 2018 г.

4. Провеждане на обучения на медицински специалисти в родилно отделение относно начина на съобщаване на родителите за увреждането на бебето

Срок за реализация:

2017-2018 г.

Отговорни институции и организации:

МЗ, МТСП, АСП, общини, доставчици на социални услуги, лечебни заведения

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

2. МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ГРИЖА В СЕМЕЙНА СРЕДА ЗА ДЕЦА В РИСК, КОИТО НЕ СЕ ОТГЛЕЖДАТ ОТ БИОЛОГИЧНИТЕ СИ РОДИТЕЛИ

Мярка 1: Развитие на подкрепящи реинтеграцията в биологичното семейство социални услуги

Дейности:

1. Прилагане на целенасочена програма за реинтеграция в биологичното семейство на деца, настанени в резидентни услуги и в приемни семейства, чийто основен фокус е:
  - осигуряване на непрекъсната подкрепа и консултиране на родителите, участие на родителите в грижата за детето,
  - осигуряване на професионална подкрепа в домашна среда,
  - определяне на водещ социален работник за работа със семейството и сътрудничество с ОЗД,
  - оценка на рисковете и потребностите,
  - проследяване на развитието на детето и ситуацията в семейството,
  - включване на медиатори при необходимост,
  - създаване на групи за подкрепа и взаимопомощ между биологичните и приемните родители,
  - мобилна работа, и др.

*Програмата ще бъде една от програмите, прилагани в ЦОП като част от реформата на тази социална услуга.

Срок за реализация:

За подготовка на реформата в ЦОП – 2016-2017 г.

За предоставяне на новите услуги – от 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, АСП, общини

Участващи организации и структури:

МЗ, МОН, ДАЗД, РЗИ, доставчици на социални услуги, лечебни заведения и НПО

Финансиране:

от държавния бюджет чрез бюджетите на общините – от 2018 г.

2. Осигуряване на материална подкрепа за реинтеграция в семейна среда

Срок за реализация:

Постоянен

Отговорни институции и организации:

АСП, общини, доставчици на социални услуги

Мярка 2: Подобряване на процедурите по национално осиновяване и разширяване на подкрепата за кандидат-осиновителите и осиновителите**Дейности:**

1. Създаване на Съвет за национално осиновяване към МТСП и закриване на 28-те регионални съвета по осиновяване

Срок за реализация:

2016-2017 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, МП

2. Облекчаване на процедурата за национално осиновяване

Срок за реализация:

2016-2017 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, МП, АСП

3. Прилагане на целенасочена програма за работа по осиновяване, която да постави фокуса върху:
  - осигуряване на обучение съобразно поредността на осиновяванията,
  - непрекъсната подкрепа и консултиране на осиновителите,
  - осигуряване на професионална подкрепа в домашна среда след осиновяването,
  - определяне на водещ социален работник за работа с кандидат-осиновителите и осиновителите,
  - сътрудничество с ОЗД,
  - оценка на рисковете и потребностите преди и след осиновяването,
  - проследяване на развитието на детето и ситуацията в семейството в следосиновителния период,
  - включване на медиатори при необходимост,
  - създаване на групи за обмен на опит и взаимопомощ с участието на осиновители и кандидат-осиновители,
  - подкрепа на детето при разбиране на същността на осиновителния процес и формиране на положителни нагласи и възгледи за осиновяване (особено при по-големите деца, които са трайно институционализирани), и др.

*Програмата ще бъде една от програмите, прилагани в ЦОП като част от реформата на тази социална услуга.

Срок за реализация:

За подготовка на реформата в ЦОП – 2016-2017 г.

За предоставяне на новите услуги – от 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, АСП, общини

Участващи организации и структури:

МЗ, МОН, МП, ДАЗД, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

от държавния бюджет чрез бюджетите на общините – от 2018 г.

Мярка 3: Осигуряване на профилирана приемна грижа**Дейности:**

1. Прилагане на целенасочена програма за подкрепа на приемната грижа на местно ниво, чийто основен фокус е:
  - обучение на кандидати за приемни родители,
  - осигуряване на непрекъсната подкрепа и консултиране на приемните родители,
  - определяне на водещ социален работник за работа с приемното семейство и сътрудничество с ОЗД,
  - оценка на рисковете и потребностите,
  - проследяване на развитието на детето и ситуацията в приемното семейство,
  - включване на медиатори при необходимост - опитни приемни родители,
  - създаване на групи за обмен на опит и взаимопомощ между приемните родители, и др.

*Програмата ще бъде една от програмите, прилагани в ЦОП като част от реформата на тази социална услуга.

Срок за реализация:

За подготовка на реформата в ЦОП – 2016-2017 г.

За предоставяне на новите услуги – от 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, АСП, общини

Участващи организации и структури:

МЗ, МОН, ДАЗД, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

от държавния бюджет чрез бюджетите на общините – от 2018 г.

2. Усъвършенстване и разширяване обхвата на услугата „приемна грижа“, както на областно ниво, така и затвърждаване предоставянето ѝ на местно ниво, като алтернативна форма за отглеждане на деца в риск в семейна среда, включително и чрез профилиране на професионалната приемна грижа чрез развитие на „специализирана приемна грижа“ за деца с увреждания, деца, жертви на насилие или трафик, деца, непридружени бежанци, както и с мерките, насочени към повишаване на качеството на приемната грижа чрез осъществяване на мониторинг.

Срок за реализация:

2015-2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, АСП, общини

Участващи организации и структури:

доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

2015-2018 г. – МТСП чрез ОПРЧР 2014-2020

от държавния бюджет чрез бюджетите на общините – от 2019 г.

3. Приоритетно настаняване на деца до 3-годишна възраст в приемна грижа, в случай на невъзможност за реинтеграция в биологичното семейство или осиновяване.

Срок за реализация:

Постоянен

Отговорни институции и организации:

АСП

Участващи организации и структури:

общини, доставчици на социални услуги и НПО

Мярка 4: Преустановяване на настаняването на деца до тригодишна възраст в резидентни услуги и закриване на домовете за медико-социални грижи за деца

Дейности:

1. Прекратяване на настаняването на деца без увреждания до тригодишна възраст в ДМСГД и резидентни социални услуги

Срок за реализация:

от 2017 г.

Отговорни институции и организации:

АСП

2. Прекратяване на настаняването на деца с увреждания до тригодишна възраст в ДМСГД, освен в случаите, когато няма никаква друга алтернатива за осигуряване на грижа за децата

Срок за реализация:

от 2017 г. до 2019 г.

(окончателното преустановяване на настаняването на деца с увреждания до тригодишна възраст в ДМСГД ще бъде в зависимост от възможността за настаняване на децата в семейна или резидентна грижа, като цялостно процесът на извеждане на всички деца следва да приключи до 2019 г.)

Отговорни институции и организации:

АСП

3. Създаване и подготовка/обучение на екипи за:
  - извършване на индивидуална оценка на потребностите на децата в ДМСГД
  - оценка на възможностите за реинтеграция в семейна среда;

- оценка на специфичните медицински потребности, включително и потребността от постоянна медицинска грижа;
  - подготовка на индивидуален план за детето;
4. Оценка на потребностите на всички деца, настанени в ДМСГД и актуализиране на плана за действие на всяко дете с конкретен план за стъпките за прекратяване на настаняването в ДМСГД при спазване на поредността на мерките по ЗЗД, като плановете задължително включват и мерките за извеждане от институцията, подготовката за преместване и мерките за самото преместване;
  5. Осигуряване на супервизия на екипите, ангажирани с оценките и разработването на плановете;
  6. Осигуряване на супервизия на персонала в ДМСГД до закриването им.

Срок за реализация:

2017-2018 г.

Отговорни институции и организации:

МЗ, ДАЗД, АСП, общини

Участващи организации и структури:

Специалисти от социални услуги, медицински специалисти, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

7. Прилагане на мярка за закрила в най-добър интерес на децата от ДМСГД съгласно плана – реинтеграция в биологичното семейство, осиновяване или приемна грижа

Срок за реализация:

Постоянен

Отговорни институции и организации:

АСП

Участващи организации и структури:

общини, доставчици на социални услуги и НПО

8. Настаняване на деца с увреждания от ДМСГД в съществуващите или новоизградените резидентни услуги за деца с увреждания или за деца с увреждания с потребност от постоянни медицински грижи – ЦНСТ или центрове за специализирана здравно-социална грижа за деца с увреждания с потребност от постоянни медицински грижи в случай, че не може да се осигури грижа в семейна среда

Срок за реализация:

Поетапно след извършване на оценката и в зависимост от наличните места за настаняване – цялостно процесът следва да завърши до м. март 2019 г.

Отговорни институции и организации:

АСП

Участващи организации и структури:

МЗ, лечебни заведения, общини, доставчици на социални и здравно-социални услуги и НПО

3. МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ И ПОДКРЕПА В ОБЩНОСТТА ЗА ДЕЦАТА, НАСТАНЕНИ В ДОМОВЕТЕ ЗА ДЕЦА, ЛИШЕНИ ОТ РОДИТЕЛСКА ГРИЖА И ДЕЦАТА ОТ ТЕЗИ ДОМОВЕ, НАПУСКАЩИ СИСТЕМАТА ЗА ГРИЖА

Мярка 1: Предоставяне на социални услуги в общността от резидентен тип в зависимост от специфичните потребности на децата и младежите

Дейности:

1. Създаване на различни типове резидентни услуги

Видовете резидентни социални услуги, които ще бъдат създадени, са:

- *Център за настаняване от семеен тип за деца* - осигуряване на настаняване в среда, близка до семейната, и съдействие за постигане в максимална степен на самостоятелност в комбинация с други социални, здравни, образователни и други услуги и в съответствие с потребностите на настанените лица
- *Преходно жилище за деца от 15 до 18-годишна възраст* - осигуряващ настаняване на деца, изведени от специализирани институции, резидентни услуги или деца от общността, на които се оказва подкрепа от специалисти за придобиване на знания и практически умения за водене на относително самостоятелен начин на живот и подготовката им за включване в живота на общността
- *Наблюдавано жилище за младежи от 18 до 21 г.* – осигуряващо настаняване и условия за водене на самостоятелен живот на младежи, ползвали резидентна услуга или приемна грижа, които нямат все още възможност за пълна самостоятелност поради липса на доходи и заетост. В тях младежите ще водят самостоятелен начин на живот, като ще бъдат подкрепяни и от специалисти чрез психологическо, социално, правно, трудово и друго консултиране. За всяко наблюдавано жилище ще бъде назначен обучен за целта наставник, който да напътства младежите в извършването на ежедневните дейности и да ги подпомага в тяхната самостоятелност.

Предоставяне на услугите

В новите резидентни услуги за деца до 18 г. ще бъдат настанени както деца от закриващите се 29 ДДЛРГ, така и деца над 3-годишна възраст от закриващите се ДМСГД, деца от вече съществуващите резидентни услуги и деца от общността в случай на необходимост. Това ще бъде извършено на база на оценка на потребностите на децата. Настаняването ще бъде в зависимост от оценката на потребностите на децата, като задължително ще се взема предвид и мнението на детето.

В новите резидентни услуги за навършилите 18 г. младежи ще бъдат настанени само младежи от 18 до 21 г., ползвали резидентна грижа в закриващите се 29 ДДЛРГ или съществуващите ЦНСТ, както и младежи, ползвали приемна грижа.

Срок за реализация:

Настаняване в съществуващи услуги – от 2016-2018 г.

Настаняване в новоизградени услуги – от 2019 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, АСП

Участващи организации и структури:

общини, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

- от МТСП чрез ОПРЧР 2014-2020 за период не по-дълъг от 2 години – всички новоизградени по плана резидентни услуги за деца
  - от държавния бюджет чрез бюджетите на общините:
    - o вече съществуващите и открити като делегирани от държавата дейности резидентни социални услуги към 2017 г.
    - o резидентните услуги за деца – ЦНСТ, преходно жилище, след изтичане на срока на финансирането по ОПРЧР 2014-2020 (отговорни институции - МФ и общини)
  - от държавния и общинския бюджет в съотношение 50/50:
    - o резидентните услуги за младежи от 18 до 21 г. – наблюдавани жилища, след изтичане на срока на финансирането по ОПРЧР 2014-2020 (отговорни институции - МФ и общини – 50 % финансиране от държавния бюджет, 50 % финансиране от общините, като този модел на финансиране на наблюдаваните жилища за младежи без увреждания ще бъде въведен и за всички съществуващи към 2021 г. такива жилища)
2. Обучение на персонала в резидентните услуги за деца – начално и надграждащо, и осигуряване на супервизия и подкрепа при предоставяне на услугите

Срок за реализация:

2017-2020 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, МОН, ДАЗД, АСП, общини, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

3. Обучение на наставници на младежите в наблюдаваните жилища, които да напътстват младежите и да ги подпомагат за самостоятелен живот в общността - начално и надграждащо обучение, и осигуряване на подкрепа при работата им с младежите

Срок за реализация:

2017-2020 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, МОН, АСП, АЗ, общини, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

Мярка 2: Закриване на 29 домове за деца, лишени от родителски грижи

Дейности:

1. Създаване и подготовка/обучение на екипи за:
  - извършване на индивидуална оценка на потребностите
  - оценка на възможностите за реинтеграция в семейна среда;
  - подготовка на индивидуален план за детето;

2. Провеждане на индивидуалните оценки на всички деца от ДДЛРГ и подготовка на плановете, които задължително включват и мерките за извеждане от институцията, подготовката за извеждането/преместване и мерките за самото извеждане/преместване;
3. Осигуряване на зачитане на мнението на децата в зависимост от възрастта им;
4. Осигуряване на супервизия на екипите, ангажирани с оценките и разработването на плановете;
5. Осигуряване на супервизия на персонала в специализираните институции до окончателното им закриване.

Срок за реализация:

2017-2018 г.

Отговорни институции и организации:

АСП, общини

Участващи организации и структури:

МОН, ДАЗД, специалисти от социални услуги, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

6. Прилагане на мярка за закрила в най-добър интерес на децата – реинтеграция в биологичното семейство, осиновяване, приемна грижа или резидентна грижа – съгласно потребностите на детето/младежа.

Срок за реализация:

Постоянен

Поетапно за резидентната грижа след извършване на оценката и в зависимост от наличните места за настаняване – цялостно процесът следва да завърши до м. март 2019 г.

Отговорни институции и организации:

АСП

Участващи организации и структури:

общини, доставчици на социални услуги и НПО

7. Предоставяне на младежите от 18 до 21-годишна възраст възможност да ползват услугата „наблюдавано жилище“ в случай на изразено желание от тяхна страна и идентифицирани потребности от подкрепа по пътя към самостоятелност.

Срок за реализация:

Поетапно след извършване на оценката и в зависимост от наличните места за настаняване – цялостно процесът следва да завърши до м. март 2019 г.

Отговорни институции и организации:

АСП, общини

Участващи организации и структури:

доставчици на социални услуги и НПО

Мярка 3: Формиране на умения за самостоятелност, учене и работа и подкрепа на личностното развитие

Дейности:

1. Прилагане на програма за индивидуална и групова работа с деца и младежи, настанени в резидентни услуги, чийто основен фокус е:
  - специализирана подкрепа – информационна, психологическа и др.,
  - менторство/водещ социален работник,
  - работа с родителите на децата;
  - включване на доброволци от общността в работата с децата,
  - участие на класните ръководители на децата в процеса, включително и задължително консултиране,
  - провеждане на задължителни периодични срещи с учителите на децата;
  - осигуряване на съдействие за психологическо, социално, правно, здравно, трудово и друго консултиране на младежите и др.,
  - участие на младежи, напуснали специализирани институции/резидентна грижа, в подкрепата на децата от 15-18 г.;
  - осигуряване на консултация на педагогическите съветници от училищата;
  - мобилна работа,
  - други дейности.

*Програмата ще бъде една от програмите, прилагани в ЦОП като част от реформата на тази социална услуга.

Срок за реализация:

За подготовка на реформата в ЦОП – 2016-2017 г.

За предоставяне на новите услуги – от 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, АСП, общини

Участващи организации и структури:

МЗ, МОН, ДАЗД, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

от държавния бюджет чрез бюджетите на общините – от 2018 г.

2. Осигуряване на подкрепа в образователния процес за деца, включени в процеса на деинституционализация
3. Осигуряване на подкрепа за ученици и младежи, включени в процеса на деинституционализация, за кандидатстване във висши училища

Срок за реализация:

2016-2020 г.

Отговорни институции и организации:

МОН

Финансиране:

ОПНОИР 2014-2020, бюджет на МОН

4. Осигуряване на обучения на служители от бюрата по труда с цел профилиране за работа с младежи от 16 до 21 години, ползващи резидентни услуги
5. Осигуряване на възможности за професионално ориентиране, квалификация и заетост на младежите
6. Развитие и апробиране на дейности на принципа на „Социалното предприятие“ (специално създадени за тези младежи работни места, например кафене, ресторант, ателие и т.н., места в които да придобиват трудови навици на

практика, т.е. форма на подкрепа за създаване на трудови навици и социални умения)

Срок за реализация:

2017-2020 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, АЗ, общини, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

7. Реализиране на собствени програми на неправителствени организации за подкрепа на личностното развитие и социалното включване на децата и младежите, ползващи резидентна грижа

Срок за реализация:

2017-2020 г.

Отговорни организации:

НПО, доставчици на социални услуги

Участващи организации и структури:

Общини

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

4. МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА СОЦИАЛНИ, ЗДРАВНИ И ИНТЕГРИРАНИ ЗДРАВНО-СОЦИАЛНИ УСЛУГИ ЗА ДЕЦАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

Мярка 1: Създаване на центрове за подкрепа на деца с тежки множествени увреждания и техните семейства

Дейности:

1. Създаване на дневни центрове за подкрепа на деца с тежки множествени увреждания и техните семейства

Дневните центрове за подкрепа на деца с тежки множествени увреждания ще осигуряват дневни и почасови услуги като грижа, рехабилитация, терапия, консултиране, информирание и подкрепа, включително и на лицата, полагащи грижи за децата от целевата група в домашна среда, мобилни услуги и други дейности. В центровете в общини, в които няма други функциониращи услуги, предлагащи ранна интервенция на уврежданията, ще бъде включена и такава дейност.

Предоставяне на услугите

Услугите в дневните центрове ще се предоставят на деца с най-тежки увреждания и техните семейства. Потребители на услугите ще бъдат и децата с такива увреждания, ползващи резидентни услуги.

Срок за реализация:

От 2019 г.

Отговорни институции и организации:

Общини, доставчици на социални услуги

Финансиране:

- от ОПРЧР 2014-2020 за период не по-дълъг от 2 години - отговорна институция - МТСП
- от държавния бюджет чрез бюджетите на общините след изтичане на срока на финансирането по ОПРЧР 2014-2020 - отговорни институции - МФ и общини

2. Разработване на методическо ръководство/методика за предоставяне на услугите и стандарти за качество

Срок за реализация:

2017 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, МЗ, ДАЗД, АСП

Участващи организации и структури:

МОН, общини, доставчици на социални услуги и НПО

3. Обучение на персонала в услугите – начално и надграждащо, и осигуряване на супервизия и подкрепа при предоставяне на услугите

Срок за реализация:

2017-2020 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, МЗ, ДАЗД, АСП, общини, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

Мярка 2: Повишаване на ефективността на предоставяните услуги в дневните центрове и центровете за социална рехабилитация и интеграция за деца с увреждания чрез тяхното реструктуриране

Дейности:

1. Единно управление и обединяване на дейностите в ДЦДУ и ЦСРИДУ чрез прилагане на обособени програми и надграждане на съществуващите дейности в тези услуги с включване и на:
  - ранна интервенция на уврежданията;
  - индивидуална педагогическа подкрепа;
  - мобилна работа,
  - профилирани дейности за подкрепа на деца с увреждания в семейна среда,
  - посредничество,
  - консултиране,
  - почасова грижа,
  - работа с деца с психични проблеми,
  - извършване на оценка на потребностите,
  - осигуряване на подкрепа за достъп до други услуги, и други.

Срок за реализация:

За подготовка на реформата в ДЦДУ и ЦСРИДУ – 2016-2017 г.

За предоставяне на новите услуги – от 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, АСП, общини

Участващи организации и структури:

МЗ, МОН, ДАЗД, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

от държавния бюджет чрез бюджетите на общините – от 2018 г.

2. Създаване на нови центрове за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства по модела, описан в т. 1.

Срок за реализация:

От 2019 г.

Отговорни институции и организации:

Общини, доставчици на социални услуги

Финансиране:

- от ОПРЧР 2014-2020 за период не по-дълъг от 2 години - отговорна институция - МТСП
  - от държавния бюджет чрез бюджетите на общините след изтичане на срока на финансирането по ОПРЧР 2014-2020 - отговорни институции - МФ и общини
3. Обучение на персонала в услугите – начално и надграждащо, и осигуряване на супервизия и подкрепа при предоставяне на услугите

Срок за реализация:

2017-2020 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, МЗ, ДАЗД, АСП, общини, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

Мярка 3: Създаване на центрове за специализирана здравно-социална грижа за деца с потребност от постоянни или специфични медицински грижи – интегрирани здравно-социални услуги

Дейности:

1. Създаване на центрове за специализирана здравно-социална грижа за деца

Видовете услуги, които ще бъдат създадени, са:

- *Център за специализирана здравно-социална грижа за деца с увреждания с потребност от постоянни медицински грижи (здравно-социална резидентна услуга)*
- *Център за специализирана здравно-социална грижа за деца с високорисково поведение и потребност от специални здравни грижи (здравно-социална услуга, в която ще се предоставя консултативна, терапевтична и друга високо квалифицирана подкрепа за деца с високо рисково поведение и потребност от специални здравни грижи, както и възможност за предоставяне на временна резидентна грижа в случай на необходимост от 24-часова непрекъсната грижа и подкрепа)*

Срок за реализация:

От 2019 г.

Отговорни институции:

МЗ

Участващи организации и структури:

МТСП, общини, лечебни заведения, доставчици на здравно-социални услуги

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020 – за срок от две години след края на строителството

Бюджет на МЗ – след приключване на финансирането по ОПРЧР 2014-2020

2. Изготвяне на специализирани критерии за оценка и методика за оценка на състоянието за избягване интерпретирането на състояния, в резултат на институционализацията като белези на високорисково /себе/опасно поведение
3. Актуализиране на оценките на децата от ЦНСТ за деца с увреждания и подготовка при необходимост съгласно актуализираната оценка на съответните планове за подкрепа и бъдещо преместване в новите специализирани услуги – за постоянна медицинска грижа или за високорисково поведение
4. Извършване на последваща оценка - не по-рано от 3 и не по-късно от 6 месеца от преместването в новата услуга и съответно актуализиране на плана и насочване към други по-подходящи услуги в общността съгласно новата оценка

Срок за реализация:

2017-2018 г.

От 2019 г. – до 6 месеца след преместването в новите услуги

Отговорни институции и организации:

МЗ, ДАЗД, АСП, общини

Участващи организации и структури:

Държавни психиатрични болници, специалисти от социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

5. Разработване на стандарти за качество и методическо ръководство/методика за предоставянето на услуги и подкрепа в новоизградените центрове за деца с високорисково поведение и обучение и супервизия на персонала в центровете за здравно-социална грижа за деца с потребност от постоянни медицински грижи и за деца с високо-рисково поведение и потребност от специални здравни грижи.

Срок за реализация:

2017-2020 г.

Отговорни институции и организации:

МЗ

Участващи организации и структури:

МТСП, ДАЗД, АСП, държавни психиатрични болници, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

Мярка 4. Развитие на специализирани здравни услуги за децата с увреждания и хронични заболявания и техните семейства

Дейности:

1. Създаване на Центрове за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания /ЦКО ДУХЗ/

Срок за реализация:

2017-2019 г.

Отговорни институции и организации:

МЗ

Участващи организации и структури:

Лечебни заведения

Финансиране:

МЗ

2. Обучения и супервизия на персонала на здравната услуга - ЦКО ДУХЗ, както и разработване на система за мониторинг и контрол, на финансови стандарти и стандарти за работа в тази услуга.

Срок за реализация:

2017-2019 г.

Отговорни институции и организации:

МЗ

Участващи организации и структури:

Лечебни заведения, съсловни организации, НПО

Финансиране:

МЗ

5. МЕРКИ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА СИСТЕМАТА ЗА ГАРАНТИРАНЕ НА ПРАВАТА НА ДЕЦАТА

Мярка 1: Разработване на нормативни промени в областта на правата на децата

Дейности:

1. Разработване на ново законодателство за гарантиране на правата на децата – за гарантиране на правата на всички деца, за гарантиране на независим контрол относно спазването на правата на децата, за по-добра координация на политиките за децата, за по-добре структурирани органи за гарантиране на правата на децата с ясно определени отговорности, ангажменти, инструменти за въздействие и методи на работа, междуинституционално взаимодействие и други

Срок за реализация:

2017-2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП

Участващи организации и структури:

Всички заинтересовани страни

2. Разработване на промени в Семейния кодекс – за облекчаване и ускоряване на процедурата за национално осиновяване и поставяне на най-добрия интерес на детето в центъра на всички процедури

Срок за реализация:

2016 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, МП

Участващи организации и структури:

Всички заинтересовани страни

3. Промяна на подзаконовата уредба в областта на превенцията, реинтеграцията и приемната грижа

Срок за реализация:

2017-2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП

Участващи организации и структури:

Всички заинтересовани страни

4. Промяна на подзаконовата уредба в областта на националното осиновяване

Срок за реализация:

2017 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, МП

Участващи организации и структури:

Всички заинтересовани страни

5. Разработване на нови модели и стандарти за финансиране и качество на социалните услуги за деца

Срок за реализация:

2016-2017 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП

Участващи организации и структури:

Всички заинтересовани страни

Мярка 2: Осигуряване на обучения, професионална квалификация и супервизия

Дейности:

1. Прилагане на програма за обучение и квалификация на служителите в отдели „Закрила на детето“, включваща въвеждащо и надграждащи общи и профилирани по отделни теми обучения в съответствие с националния профил на компетенции

Срок за реализация:

постоянен

Отговорни институции и организации:

МТСП

Участващи организации и структури:

ДАЗД, АСП, НПО

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

2. Осигуряване на периодична супервизия на служителите в отдели „Закрила на детето“

Срок за реализация:

постоянен

Отговорни институции и организации:

МТСП

Участващи организации и структури:

ДАЗД, АСП, НПО

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

3. Разработване на стандарти за социална работа – за качество, ефективност и натовареност

Срок за реализация:

2017-2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, ДАЗД, АСП

Участващи организации и структури:

Всички заинтересовани страни

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

4. Разработване и утвърждаване на национални профили на професионални компетенции на различните специалисти в системата за гарантиране на правата на децата – органи, услуги

Срок за реализация:

2017-2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, ДАЗД, АСП

Участващи организации и структури:

Университети, други обучаващи организации и всички заинтересовани страни

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

5. Разработване и прилагане на програми за обучение, квалификация и супервизия на служителите в социалните услуги за деца по типове услуги (резидентни за деца с увреждания и деца без увреждания, дневни и консултативни услуги и др.), включващи въвеждащо и надграждащо общи и профилирани по отделните теми обучения в съответствие с националния профил на компетенции

Срок за реализация:

Разработване на програмите - 2017-2018 г.

Прилагане на програмите - от 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП

Участващи организации и структури:

Университети, други обучаващи организации и всички заинтересовани страни

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

6. Разработване на система за проследяване на всеки случай на дете в риск, спрямо което е приложена мярка за закрила в семейна среда или резидентна услуга

Срок за реализация:

Разработване - 2017-2018 г.

Прилагане - от 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, МЗ, МОН, ДАЗД, АСП, общини

Участващи организации и структури:

Доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

7. Провеждане на съвместни обучения на отдели „Закрила на детето“ и специалистите от различни услуги и разработване и въвеждане на система за проследяване на развитието на случая

Срок за реализация:

За обученията и въвеждането на системата за мониторинг – 2017-2018 г.

Прилагането на дейностите – от 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, АСП, общини

Участващи организации и структури:

МЗ, МОН, ДАЗД, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

Обучения и разработването на системата – МТСП чрез ОПРЧР 2014-2020

8. Разработване и утвърждаване на критерии за разпознаване и въвеждане на добри практики в сферата на правата на детето

Срок за реализация:

2017-2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, МЗ, МОН, ДАЗД, АСП, общини, доставчици на социални услуги и НПО

9. Обучения на медицински специалисти, общопрактикуващи лекари, педиатри и други медицински специалисти в системата за първична медицинска помощ за повишаване на компетенциите относно ранно идентифициране на проблеми в развитието на децата и за предоставяне на здравни и интегрирани здравно-социални услуги.

Срок за реализация:

2017-2019 г.

Отговорни институции и организации:

МЗ

Участващи организации и структури:

Обучителни и образователни институции

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

Мярка 3: Насърчаване на доброволчеството и студентските стажове в услугите за деца и отделите „Закрила на детето“

Дейности:

1. Разработване и прилагане на програма за насърчаване на доброволчеството в услугите за деца от резидентен тип

Срок за реализация:

Разработване на програмата - 2017-2018 г.

Прилагане на програмата - от 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, ДАЗД, АСП, общини

Участващи организации и структури:

Всички заинтересовани страни

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

2. Разработване и прилагане на програма за практики/стажове на студенти по медицина и психология в социалните и интегрираните здравно-социални услуги за деца с увреждания

Срок за реализация:

Разработване на програмата - 2017-2018 г.

Прилагане на програмата - от 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, МЗ, МОН, АЗ, ДАЗД, АСП, общини

Участващи организации и структури:

Всички заинтересовани страни

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

3. Разработване и прилагане на програма за практики/стажове на студенти по социални дейности, социална педагогика и психология във всички видове социални услуги и отдели „Закрила на детето“

Срок за реализация:

Разработване на програмата - 2017-2018 г.

Прилагане на програмата - от 2018 г.

Отговорни институции и организации:

МТСП, МОН, АЗ, ДАЗД, АСП, общини

Участващи организации и структури:

Всички заинтересовани страни

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

6. МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА НЕОБХОДИМАТА ИНФРАСТРУКТУРА

Мярка 1: Изграждане на инфраструктура за предоставяне на услуги за подкрепа на децата и семействата в общността

Дейност:

1. Разширяване/преустройство на материалната база на съществуващи центрове за обществена подкрепа с оглед разширяване на дейността им съгласно Картата на услугите за подкрепа в общността и в семейна среда
2. Изграждане на нови Центрове за обществена подкрепа/Общности центрове за деца и семейства съгласно Картата на услугите за подкрепа в общността и в семейна среда

Срок за реализация:

2017-2019 г.

Отговорни институции и организации:

МРРБ, общини

Участващи организации и структури по отношение на определянето на функционалните характеристики на сградите:

МТСП, АСП, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРР 2014-2020

3. Изграждане на дневни центрове за подкрепа на деца с тежки множествени увреждания и техните семейства съгласно Картата на услугите за подкрепа в общността и в семейна среда

Срок за реализация:

2017-2019 г.

Отговорни институции и организации:

МРРБ, общини

Участващи организации и структури по отношение на определянето на функционалните характеристики на сградите:

МТСП, МЗ, АСП, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРР 2014-2020

4. Разширяване/преустройство на материалната база на съществуващи дневни центрове и центрове за социална рехабилитация и интеграция с оглед разширяване на дейността им и превръщането им в дневни центрове за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства съгласно Картата на услугите за подкрепа в общността и в семейна среда

5. Изграждане на дневни центрове за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства съгласно Картата на услугите за подкрепа в общността и в семейна среда

Срок за реализация:

2017-2019 г.

Отговорни институции и организации:

МРРБ, общини

Участващи организации и структури по отношение на определянето на функционалните характеристики на сградите:

МТСП, МЗ, АСП, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРР 2014-2020

6. Преустройство на съществуваща материална база за предоставяне на интегрираната здравно-социална услуга патронажна грижа.

Срок за реализация:

2017-2019 г.

Отговорни институции и организации:

МЗ

Участващи организации и структури:

Лечебни заведения, общини, доставчици на социални услуги

Финансиране:

ОПРЧР 2014-2020

7. Преустройство на съществуваща материална база в Центрове за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания /ЦКО ДУХЗ/.

Срок за реализация:

2017-2019 г.

Отговорни институции и организации:

МЗ

Участващи организации и структури:

Лечебни заведения, общини

Финансиране:

МЗ

Мярка 2: Изграждане на социални и здравно-социални услуги в общността от резидентен тип

Дейности:

1. Изграждане на инфраструктура за нови социални услуги в общността от резидентен тип за деца и младежи без увреждания съгласно Картата на резидентните услуги

Изграждането на инфраструктурата ще бъде съгласно предварително разработени и съгласувани от Министерство на труда и социалната политика функционални изисквания и насоки за изграждане на новата инфраструктура, съобразени с релевантните европейски документи за деинституционализация и живот в общността.

Изграждането на инфраструктурата за новите услуги ще бъде наблюдавано и контролирано от структурите на ОПРР, както и от МТСП.

Видовете резидентни социални услуги, които ще бъдат изградени, са:

- *Център за настаняване от семеен тип за деца*
- *Преходно жилище за деца от 15 до 18-годишна възраст Наблюдавано жилище за младежи от 18 до 21 г.*

Срок за реализация:

2017-2019 г.

Отговорни институции и организации:

МРРБ, общини

Участващи организации и структури по отношение на определянето на функционалните характеристики на сградите:

МТСП, АСП, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРР 2014-2020

2. Изграждане на центрове за специализирана здравно-социална грижа за деца съгласно Картата на резидентните услуги

Изграждането на инфраструктурата ще бъде съгласно предварително разработени и съгласувани от Министерство на здравеопазването и Министерство на труда и социалната политика функционални изисквания и насоки за изграждане на новата инфраструктура, съобразени с релевантните европейски документи за деинституционализация и живот в общността. Изграждането на инфраструктурата за новите услуги ще бъде наблюдавано и контролирано от структурите на ОПРР, както и от МЗ и МТСП.

Видовете здравно-социални услуги, които ще бъдат изградени, са:

- *Център за специализирана здравно-социална грижа за деца с увреждания с потребност от постоянни медицински грижи*
- *Център за специализирана здравно-социална грижа за деца с високо-рисково поведение и потребност от специални здравни грижи*

Срок за реализация:

2017-2019 г.

Отговорни институции и организации:

МРРБ, МЗ, общини

Участващи организации и структури по отношение на определянето на функционалните характеристики на сградите:

МЗ, МТСП, АСП, доставчици на социални услуги и НПО

Финансиране:

ОПРР 2014-2020

V. ПРОЕКТИ

Част от дейностите по Плана ще бъдат реализирани без допълнително финансиране от държавния бюджет или други източници. Основно тези дейности са свързани с:

- разработване и утвърждаване на методическите материали за прилагане на новия принцип за работа в центровете за обществена подкрепа и обединяването на дейностите на дневните центрове за деца с увреждания и центровете за социална рехабилитация за деца с увреждания;
- прилагане на мерките за закрила на детето от отделите „Закрила на детето“;
- разработване на предвидените в Плана нормативни промени;
- разработване на част от новите методически материали;
- разработване на методическите материали за резидентните социални услуги за деца.

За дейностите по Плана, за чиято реализация е необходимо допълнително финансиране, ще бъдат одобрени и реализирани операции по три оперативни програми – ОПРР 2014-2020, ОПРЧР 2014-2020 и ОП НОИР 2014-2020:

- Операция по ОПРР за изграждане на необходимата инфраструктура и доставка на необходимото обзавеждане и оборудване
- Операция 1 по ОПРЧР 2014-2020 за финансиране на:
  - подготовката за предоставяне на новите услуги, за извеждане и закриване на специализираните институции за деца, оценка на потребностите, обученията, комуникационна стратегия и инициативите за насърчване на доброволчеството и провеждането на практики в услугите и ОЗД
  - предоставянето на новите услуги
  - проекти на НПО
- Операция 2 по ОПРЧР - вече стартирала Процедура BG05M9OP001-2.004 „Услуги за ранно детско развитие”
- Операция 3 по ОПРЧР 2014-2020 - вече стартирала Процедура BG05M9OP001-2.003 „Приеми ме 2015“
- Операция 4 по ОПРЧР 2014-2020 – вече одобрена операция „Повишаване на капацитета на служителите в сферата на закрилата на детето, социалните услуги и социалното подпомагане“ - за реализиране на мерки за обучения и повишаване на капацитета на служителите в отделите „Закрила на детето“ и социалните услуги, създадени към 2016 г.
- Операция 5 по ОПРЧР 2014-2020 за финансиране на мерките за заетост, професионално ориентиране и др.
- Операции по ОПНОИР 2014-2020 за финансиране на мерките за подкрепа в учебния процес и други мерки в областта на образованието

ОПЕРАЦИЯ ПО ОПРР 2014-2020

Изграждане на необходимата инфраструктура и доставка на необходимото обзавеждане и оборудване

По операцията ще се финансира изграждането, ремонта, обзавеждането и оборудването, необходими за създаване на следните нови услуги:

- 23 Центрове за обществена подкрепа/Общности центрове за деца и семейства, с възможност за спешен прием

- 27 Дневни центрове за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства
- 16 Дневни центрове за подкрепа на деца с тежки множествени увреждания и техните семейства
- 10 Центрове за настаняване от семеен тип за деца
- 28 Преходни жилища за деца от 15 до 18-годишна възраст
- 17 Наблюдавани жилища за младежи от 18 до 21 г.
- 20 Центрове за специализирана здравно-социална грижа за деца с увреждания с потребност от постоянни медицински грижи
- 8 Центрове за специализирана здравно-социална грижа за деца с високо-рисково поведение и потребност от специални здравни грижи

По операцията ще се финансира ремонта, преустройството, обзавеждането и оборудването, необходими за разширяване на дейността на 31 вече съществуващи и функциониращи услуги от следните видове:

- Центрове за обществена подкрепа
- Дневни центрове за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства и Центрове за социална рехабилитация и интеграция за деца

По операцията ще се финансират горепосочените дейности само в общините, включени в Картата на услугите за подкрепа в общността и в семейна среда и Картата на резидентните услуги, утвърдени от Междуведомствената работна група за управление на процеса по деинституционализация на грижата за деца. В картите ще бъде определена и индикативната стойност на горепосочените дейности по видове услуги.

Срок за реализация: 2017-2019 г.

Финансиране (прогнозна стойност): 57 095 000 лв. от ОПРР 2014-2020

*Няма да се допуска изграждане на резидентни социални и интегрирани здравно-социални услуги в сградите на закрити или предстоящи за закриване специализирани институции – сградите на бившите домове за деца с увреждания, бившите и функциониращите все още домове за деца, лишени от родителска грижа и бившите и функциониращите все още домове за медико-социални грижи за деца, както и в лечебни заведения.

*Ще бъде допустимо разширяването на материалната база на съществуващи центрове за обществена подкрепа не само чрез инвестиции в основната сграда, в която се помещава съществуващия център, но и чрез ремонт/изграждане на помещения и в друга физическа среда, включително и в съществуващи детски градини и учебни заведения.

ОПЕРАЦИЯ 1 ПО ОПРЧР 2014-2020

Операция 1 по ОПРЧР 2014-2020 ще включва няколко компонента:

Компонент 1

Подготовка за предоставяне на новите услуги, за извеждане и закриване на специализираните институции за деца, оценка на потребностите, комуникационна стратегия и други

Компонент 1 ще включва следните групи дейности:

- Разработване на програми и стандарти

- Извършване на оценка на потребностите на децата, настанени в ДМСГД
- Извършване на оценка на потребностите на децата без увреждания, настанени в ДДЛРГ
- Актуализиране на оценката на потребностите на деца с увреждания, настанени в ЦНСТ
- Провеждане на обучения и супервизия
- Комуникационна стратегия

Срок за реализация: 2017-2020 г.

Финансиране: 3 000 000 лева от ОПРЧР 2014-2020

Компонент 2

Финансиране на предоставянето на социални и интегрирани здравно-социални услуги за деца и семейства

По Компонент 2 ще се финансира предоставянето на услугите в новоизградените със средства по ОПРР 2014-2020 центрове и жилища, както следва:

- 23 Центрове за обществена подкрепа/Общности центрове за деца и семейства
- 27 Дневни центрове за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства
- 16 Дневни центрове за подкрепа на деца с тежки множествени увреждания и техните семейства
- 10 Центрове за настаняване от семеен тип за деца
- 28 Преходни жилища за деца от 15 до 18-годишна възраст
- 17 Наблюдавани жилища за младежи от 18 до 21 г.
- 20 Центрове за специализирана здравно-социална грижа за деца с увреждания с потребност от постоянни медицински грижи
- 8 Центрове за специализирана здравно-социална грижа за деца с високо-рисково поведение и потребност от специални здравни грижи

С цел качествено предоставяне на услугите за деца и семейства в общините, които ще бъдат включени в изпълнението на Плана чрез създаване и предоставяне на социални и интегрирани здравно-социални услуги за деца и семейства, по Компонент 2 ще бъде финансирано и закупуването на специализирани транспортни средства от тези общини. За да бъде осигурено такова финансиране, общините следва да не разполагат с осигурено транспортно средство по други проекти със европейско, национално или международно финансиране. Няма да се допуска финансиране на транспортно средство за общините, в които ще бъдат създадени само услугите преходно и наблюдавано жилище, както и за общините, в които няма да се създават нови услуги, а само ще бъде разширена дейността на действащи такива.

По Компонент 2 ще се финансира и предоставянето на патронажната грижа в 28 области в страната, както и необходимите за целта ремонти, обзавеждане и оборудване на 18 обекта с максимална стойност до 50 000 лв., включително и закупуване на транспортни средства за извършване на мобилната работа.

Общ брой потребители: 7 092 потребители на социални и интегрирани здравно-социални услуги, 32 000 потребители на патронажната грижа

Срок на финансирането от ОПРЧР: 2 години

Размер на финансирането от ОПРЧР: 74 050 060 лв. (прогнозно, тъй като се предвижда то да започне от 2018-2019 г. в зависимост от готовността на услугите и ще бъде съобразено с определените към датата на финансирането финансови стандарти за съответната година)

*По принцип бъдещото финансиране на дейността на нерезидентните услуги в общността за деца и семейства ще бъде в зависимост от програмите, които се прилагат. В таблицата е посочен максималният размер на финансирането на нерезидентните услуги в общността за деца и семейства при прилагане на всички възможни дейности по програмите, тъй като новите центрове, които ще бъдат създадени по плана ще предлагат всички програми.

*За съществуващите нерезидентни услуги, които ще бъдат реформирани и които ще се финансират от държавния бюджет, а не по ОПРЧР 2014-2020, ще се прилагат следните правила:

- В общините, в които има съществуващ ЦСРИ за деца с увреждания, но няма ДЦДУ и оценката показва, че не е необходимо изграждането на допълнителни услуги за дневна грижа за деца с увреждания, финансирането на ЦСРИ ще продължи в размер на 30 % от определеното финансиране на новата обединена услуга за подкрепа на децата с увреждания и техните семейства.
- В общините, в които има съществуващ ДЦ за деца с увреждания, но няма ЦСРИ и оценката показва, че не е необходимо изграждането на допълнителни консултативни услуги за деца с увреждания, финансирането на ДЦДУ ще продължи в размер на 70 % от определеното финансиране на новата обединена услуга за подкрепа на децата с увреждания и техните семейства.

Компонент 3

Насърчаване на доброволчеството и студентските стажове в услугите за деца и отделите „Закрила на детето“

Компонент 3 ще включва основно дейностите за насърчаване на доброволчеството и практиките в услугите и отделите „Закрила на детето“.

Срок за реализация: 2017-2020 г.

Финансиране: 525 000 лева от ОПРЧР 2014-2020

Компонент 4

Реализация на проекти на НПО за личностно развитие и социално включване на децата и младежите

Ще бъдат финансирани проекти на НПО в следните направления:

- Възпитателна работа
- Професионално и личностно развитие
- Придобиване на умения за самостоятелен живот
- Провеждане на терапевтични дейности за компенсиране на трудности в развитието
- Развиване на таланти
- Насърчаване на взаимопомощта
- Подкрепа за достъп до образование

Срок за реализация: 2017-2020 г.
Финансиране от ОПРЧР: 4 000 000 лв.

ОПЕРАЦИЯ 2 ПО ОПРЧР 2014-2020

Стартирала Процедура BG05M9OP001-2.004 ”Услуги за ранно детско развитие“

Срок за реализация: 2016-2018 г.
Финансиране: 30 000 000 лв.

ОПЕРАЦИЯ 3 ПО ОПРЧР 2014-2020

Стартирала Процедура BG05M9OP001-2.003 „Приеми ме 2015“

Срок за реализация: декември 2015 - юли 2018 г.
Финансиране: 51 600 000 лв.

ОПЕРАЦИЯ 4 ПО ОПРЧР 2014-2020

Одобрена операция „Повишаване на капацитета на служителите в сферата на закрилата на детето, социалните услуги и социалното подпомагане“

Срок за реализация: до 2019 г.
Финансиране: 28 000 000 лв.

ОПЕРАЦИЯ 5 ПО ОПРЧР 2014-2020

Подкрепа за придобиване на умения за реализация на пазара на труда

Операцията ще обхваща следните дейности в компоненти (по ос 1 и ос 2 на ОПРЧР 2014-2020):

Компонент 1:

- ✓ Предоставяне на посреднически услуги на пазара на труда, организация на трудови борси и други подкрепящи услуги за заетост;
- ✓ Дейности за активиране на икономически неактивни младежи, които не са в образование или обучение, за включването им на пазара на труда, в т.ч. информационни кампании и събития, трудови борси, ателиета за търсене на работа и др.;
- ✓ Професионално информиране и консултиране; психологическо подпомагане;
- ✓ Предоставяне на обучение след регистрация като безработно лице - мотивационни обучения, обучение за придобиване на професионална квалификация, обучение за придобиване и усъвършенстване на ключови компетентности, обучения по предприемачество;
- ✓ Осигуряване на възможност за заетост, в т.ч. обучение по време на работа (чиракуване) и стажуване, след регистрация като безработно лице;
- ✓ Предоставяне на стимули на работодатели за наемането на безработни младежи.

Компонент 2:

- ✓ Подкрепа за дейността на социални предприятия във връзка с осигуряване на заетост и създаване на трудови навици и социални умения, тип „защитена

работна среда“ за младежи от резидентни услуги - например кафене, ресторант, ателие и т.н., места, в които да придобиват трудови навици на практика;

- ✓ Социална и професионална интеграция на младежите, осигуряване на подкрепа, чрез трудово наставничество за провеждане на трудова практика в реална работна среда;
- ✓ Трудово наставничество за въвеждане и обучение на работното място за лицата, за които се осигурява заетост, текуща подкрепа в работния процес.
- ✓ Субсидиране на работната заплата и осигуровките за работодатели, които наемат младежите.

Бюджет:

3 милиона лева от ОПРЧР 2014-2020

Целева група:

Младежи от 16 до 21 г., настанени в резидентни услуги (отговарящи и на останалите критерии по ос 1 и ос 2 на ОПРЧР 2014-2020)

ОПЕРАЦИИ ПО ОПНОИР 2014-2020

За подкрепа на изпълнението на плана по ОПНОИР 2014-2020 ще бъдат реализирани вече одобрени операции, по които част от целевите групи са и децата, включени в процеса на деинституционализация:

- Образователна интеграция на учениците от етническите малцинства и търсеци или получили международна закрила” - 25 000 000 лв.;
- „Подкрепа за предучилищното възпитание и подготовка на деца в неравностойно положение” – 10 000 000 лв.;
- „Осигуряване на условия и ресурси за изграждане и развитие на подкрепяща среда в детските градини и училищата за осъществяване на включващо обучение” – фаза 1 – 17 500 000 лв.;
- „Подкрепа на уязвими групи за достъп до висше образование – фаза 1“ – 6 500 000 лв.;
- „Интегрирани мерки за подобряване достъпа до образование” – 8 000 000 лв.

VI. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Очакваните резултати, заложи в Плана за действие още през 2010 г., са напълно валидни и за актуализацията на Плана. Актуализиране се налага само по отношение на някои от индикаторите.

Обобщени и актуализирани с оглед допълнителните специфични цели за новия етап от изпълнението на Плана, основните очаквани резултати са:

- Премахване на институционалната грижа за деца – като законова възможност и реална форма за отглеждане на деца;
- Премахване на резидентната грижа за деца до 3-годишна възраст без увреждания;
- Общо намаление с 30 % на броя на децата, ползващи формална грижа, в сравнение с 2010 г.;
- Съотношение на броя на децата, ползващи формална грижа в семейна среда, спрямо броя на децата, ползващи формална резидентна грижа – 80/20;
- Подобро качество на живот за децата и младежите, ползващи или ползвали формална грижа - общо здравно и физическо развитие, образователни достижения, намалено предизвикателно и самонараняващо поведение (където е приложимо), придобиване на социални и трудови умения, възстановяване и поддържане на взаимоотношенията със семейството (където е приложимо);
- Осигурено широко географско покритие в страната на социалните услуги с консултативен характер за подкрепа на децата и семействата;
- Осигурено широко географско покритие в страната на социалните услуги за подкрепа на децата с увреждания и техните семейства;
- Реформирана система за гарантиране на правата на децата – ново законодателство, въведена задължителна система за обучение, квалификация и супервизия за отделите „Закрила на детето“ и всички социални услуги за деца и семейства.

VII. УСТОЙЧИВОСТ НА СЪЗДАДЕНИТЕ УСЛУГИ С ПРОЕКТНО ФИНАНСИРАНЕ ПО ОПРР

Опитът от първия етап от изпълнението на Плана показва, че не са взети предвид фактори като намаляващият общ брой на децата в България, динамичното развитие на приемната грижа, броя на децата, които преди или малко след преместването си в нови услуги навършват пълнолетие и други фактори. Това налага определянето на по-гъвкави правила относно ангажиментите на общините за осигуряване на устойчивост на изградени или ремонтирани обекти за социални услуги с финансиране от ОПРР 2014-2020.

Правилата, които ще се прилагат по отношение на консултативните и дневните услуги, подкрепени по ОПРР, са:

- Гарантиране на запазване на характера на новата услуга със съвкупността от дейности, за чието предоставяне е създадена, независимо от възможна промяна на наименованието ѝ;
- Недопускане на намаление на обхвата на дейностите в новата услуга, но допускане на разширяване на обхвата – брой потребители и нови дейности, които надграждат съществуващите;
- За услугите за деца с увреждания – допускане при намаление на броя на децата с увреждания, получаващи грижа и подкрепа в съответните центрове, разширение на целевата група с пълнолетни младежи с увреждания.

Правилата, които ще се прилагат по отношение на резидентните услуги, подкрепени по ОПРР, са:

- Гарантиране на запазване на характера на новата услуга със съвкупността от дейности, за чието предоставяне е създадена, независимо от възможна промяна на наименованието ѝ;
- Допускане на промяна на целевата група на услугата от деца на пълнолетни лица – лица с увреждания или стари хора, в случай на:
  - липса на непълнолетни потребители на услугата;
  - значително намаление на броя на децата, ползващи резидентната услуга, което прави поддържането ѝ като услуга за деца неефективно.
- Допускане на промяна на целевата група на услугата от деца с увреждания на деца без увреждания и обратно, в случай на:
  - липса на потребители на услугата от целевата група, за която е създадена;
  - наличие на повече потребители от другата целева група деца и липса на достатъчно места в услугите, предназначени за тях.

Профилирането на услугите в дадена група резидентни услуги по признаци възраст и потребност от постоянни медицински грижи, не се счита за промяна на характера на услугата.

Във всеки отделен случай прилагането на изключенията от общите правила за осигуряване на устойчивост на услугите във вида и обхвата, в които са създадени, ще се оценява индивидуално и въз основа на становище на Министерството на труда и социалната политика.

VIII. КОМУНИКАЦИОННА СТРАТЕГИЯ

Една от най-слабо застъпените дейности в последните 6 години на изпълнение на процеса на деинституционализация е свързана с ясно и точно представяне на целите на този процес, причините, които го налагат, как това ще подобри живота на децата и не на последно място на огромните усилия, които се изискват от всички участници в реформата, за да може да се приложат най-адекватните и най-добре защитаващи интересите на всяко едно дете мерки. В резултат на това процесът на деинституционализация започна да се възприема от обществото не като политика, а като процес само на изпълнение на проекти и усвояване на европейски средства. Това разбиране е в пълно противоречие на реалното положение, което показва, че за тези 6 години много повече социални услуги и мерки за закрила на детето са финансирани от държавния бюджет в сравнение с услугите, които са финансирани с европейски средства. И до сега не е напълно разбрано от всички участници в реформата, че европейските средства имат за цел само да подкрепят реформата на системата, а не да я издържат.

Истинска комуникационна стратегия – последователна, с ясни и точни факти и послания, не беше реализирана в първия етап от изпълнението на процеса. Независимо от това, налице са много важни промени в обществените нагласи към т.н. „изоставени деца“. Една от най-важните е подкрепата на процеса на деинституционализация. Все още обаче е необходимо да се променят нагласите по отношение на децата с увреждания като потребности и възможности за пълноценно включване в обществото.

За разлика от идентифицираните рискове пред изпълнението на реформата преди 6 години, към настоящия момент те са много по-малко, като това се дължи не само на някои променени обществени нагласи, но и на убедеността, че този процес е необратим, че пътят за най-доброто развитие на децата е те да се отглеждат в семейна или максимално близка до семейната среда. Поради това Комуникационната стратегия, която ще бъде разработена и изпълнявана в следващите години, ще бъде насочена основно към:

- Повишаване на обществената нетърпимост към проявите на незачитане на правата на децата
- Важността на ролята на семейството за правилното и пълноценно развитие на децата и защитата на техните права
- Насърчаване на взаимното уважение и взаимопомощта сред самите деца
- Промяна на нагласите спрямо децата с увреждания и техните възможности за пълноценно социално включване
- Популяризиране и насърчаване на доброволчеството в процеса на деинституционализация
- Популяризиране на добрите практики за успешно социално включване на децата, изведени от институции, включително и на младежите след напускане на системата за грижа

- Включване в процеса на местните общности в общините, които управляват услугите за деца, с цел преодоляване на неразбирането или страха от промяната
- Повишаване на информираността относно важната роля на медицинските специалисти в родилно отделение за превенцията на изоставянето на новородени с увреждания
- Повишаване на ролята на медиите в подпомагането на по-доброто разбиране на правата на децата, включително и на възможностите и правата на децата с увреждания

Разработването и изпълнението на комуникационната стратегия ще се финансира със средства в размер на не повече от 350 000 лв. по Операция 1 по ОПРЧР 2014-2020.

IX. ФИНАНСИРАНЕ

Изпълнението на Плана ще се финансира със средства от държавния бюджет и от оперативните програми „Региони в растеж“, „Развитие на човешките ресурси“ и „Наука и образование за интелигентен растеж“ за програмен период 2014-2020 г., както следва:

- **Държавен бюджет:**
  - **за социални услуги - съгласно ежегодно определяните с решение на Министерски съвет стандарти за финансиране** (само за 2016 г. средствата от държавния бюджет за финансиране на социални услуги – за деца и пълнолетни лица, са в размер на 200 455 025 лв.)

Необходимите средства за финансиране от държавния бюджет на съществуващите социални услуги ЦОП, ДЦДУ, ЦСРИДУ след реформата им и обединяване на дейността им от 2018 г. са в размер на:

- близо 17.5 милиона лв. за реформираните ЦОП (предвидено е увеличение на стандарта с около 20 % в сравнение с прогнозата за 2017 г.);
- близо 17 милиона лв. за реформираните ДЦДУ и ЦСРИДУ – в рамките на бюджетната прогноза за 2017-2019 г.

След края на финансирането на новите социални и интегрирани здравно-социални услуги по Операция 1 по ОПРЧР 2014-2020 необходимите средства от държавния бюджет за осигуряване на устойчивост на тези услуги за близо 7 092 потребители от 2021 г. са в размер на около 29,2 милиона лева годишно.

Част от средствата ще се осигурят чрез извършване на компенсирани промени в рамките на бюджета за социални услуги (от закриването на ДДЛРГ) и от средствата от закритите ДМСГД, които следва задължително да бъдат пренасочени към новите услуги за деца и семейства.

- **за средства за издръжка на децата, настанени в приемни семейства и възнаграждения за професионални приемни семейства – чрез бюджета на МТСП**

От 2019 г. ще бъдат необходими около 22.4 милиона лева на година, т.е. с 10.7 милиона лв. годишно повече, в сравнение със средствата, заложи в бюджетната прогноза за 2017 г. Средствата са прогнозни, тъй като са съобразени с размера на месечната минимална работна заплата за 2017 г., който може да бъде променен през 2019 г.

- **за патронажната грижа за 33 600 потребители годишно ще са необходими средства в размер на 5 600 000 лв. – чрез бюджета на МЗ**
  - **за ЦКОДУХЗ годишно ще са необходими 15 милиона лв. – чрез бюджета на МЗ**
  - **за подкрепа на учебния процес – чрез бюджета на МОН**
- **Оперативна програма „Региони в растеж“ (ОПРР) 2014-2020 г. - 57 095 000 лв.** за финансиране на строителство/ремонт/реконструкция, обзавеждане и

оборудване на социалните услуги и интегрираните здравно-социални услуги (прогнозна стойност)

- **Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (ОПРЧР) 2014-2020 г. – 194 175 060 лева, от които:**
  - 81 575 060 лв. - за финансиране на Операция 1;
  - 30 000 000 лв. - за финансиране на Операция 2;
  - 51 600 000 лв. - за финансиране на Операция 3;
  - 28 000 000 лв. - за финансиране на Операция 4;
  - 3 000 000 лв. – за финансиране на Операция 5.

- **Оперативна програма „Наука, образование и интелигентен растеж“ (ОПНОИР) 2014-2020 г. - за финансиране на мерки, свързани с образованието на децата и младежите:**
  - 25 000 000 лв. – за финансиране на операция 1 „Образователна интеграция на учениците от етническите малцинства и търсеци или получили международна закрила“;
  - 10 000 000 лв. - за финансиране на операция 2 „Подкрепа за предучилищното възпитание и подготовка на деца в неравностойно положение“;
  - 17 500 000 лв. - за финансиране на операция 3 „Осигуряване на условия и ресурси за изграждане и развитие на подкрепяща среда в детските градини и училищата за осъществяване на включващо обучение” – фаза 1;
  - 6 500 000 лв. - за финансиране на операция 4 „Подкрепа на уязвими групи за достъп до висше образование – фаза 1“;
  - 8 000 000 лв. - за финансиране на операция 5 „Интегрирани мерки за подобряване достъпа до образование”.

X. УПРАВЛЕНИЕ И КООРДИНАЦИЯ

За изпълнението на Плана основните отговорни институции и органи са:

- Министерството на труда и социалната политика;
- Министерството на здравеопазването;
- Министерството на регионалното развитие и благоустройството;
- Министерството на образованието и науката;
- Агенцията за социално подпомагане;
- Държавната агенция за закрила на детето;
- Областните управи;
- Общините, в които ще бъдат закрити специализирани институции;
- Общините, в които ще се създават или реформират услуги.

Управление и координация на национално ниво

Ще бъдат запазени съществуващите вече механизми за координация на национално ниво, както и механизма за консултация с неправителствения сектор - създадените Междуведомствена работна група на високо ниво, която осъществява политическото управление и координация на процеса и Постоянната експертна работна група, която осъществява координацията и консултацията между всички заинтересовани страни на експертно ниво.

Картите на услугите, които ще бъдат изградени в общините по Плана ще бъдат разработени съвместно с Националното сдружение на общините в Република България и одобрени от Междуведомствената работна група на високо ниво.

Управление и координация на местно ниво

Във всяка община, участваща в изпълнението на плана, следва да се създаде група за координация, която ще осъществява освен координацията на процеса на общинско ниво и планирането, оценката и мониторинга на изпълнението. Групата ще бъде председателствана от кмета на общината или заместник-кмет, членовете ще бъдат от териториалните структури на МТСП, МЗ и МОН, както и ръководители на социални услуги и представители на НПО, избрани по ред, определен от съответната община.

Координацията на областно ниво ще се извършва от областния управител чрез областен координационен механизъм, в който участват кметовете на общините, участващи по плана, и ръководителите на териториалните структури на МТСП, МЗ и МОН, както и представители на НПО, и други.

Мониторинг

Мониторингът на изпълнението на Плана ще се осъществява, както следва:

- до м. юни 2018 г. – преглед на изпълнението за периода 2016-2017 г.
- до м. юни 2019 г. – преглед на изпълнението за 2018 г.
- до м. юни 2020 г. – преглед на изпълнението за 2019 г.
- до м. декември 2021 г. – доклад относно изпълнението на актуализирания план и оценка на необходимостта от последваща актуализация.

Прегледът на изпълнението ще се осъществява от Постоянната експертна работна група, която ще отговаря за разработването на ежегодните доклади. Докладите ще се утвърждават от Междуведомствената работна група на високо ниво.

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АСП – Агенция за социално подпомагане
АЗ – Агенция по заетостта
ДАЗД – Държавна агенция за закрила на детето
ДДЛРГ – Дом за деца, лишени от родителска грижа
ДДУИ – Дом за деца с умствена изостаналост
ДДФУ – Дом за деца с физически увреждания
ДМСГД – Дом за медико-социални грижи за деца
ДСП – Дирекция „Социално подпомагане“
ДЦ – Дневен център
ДЦДУ – Дневен център за деца с увреждания
МЗ – Министерство на здравеопазването
МОН – Министерство на образованието и науката
МП – Министерство на правосъдието
МТСП – Министерство на труда и социалната политика
МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МФ – Министерство на финансите
НПО – неправителствена организация
НСОРБ – Национално сдружение на общините в Република България
ОЗД – Отдел „Закрила на детето“
ОП НОИР – Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“
ОП РЧР – Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ОПРР – Оперативна програма „Региони в растеж“
ПРСР – Програма за развитие на селските райони
РЗИ – Регионална здравна инспекция
ЦКО ДУХЗ – Център за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания
ЦНСТ – Център за настаняване от семеен тип
ЦОП – Център за обществена подкрепа
ЦСРИ – Център за социална рехабилитация и интеграция
ЦСРИДУ – Център за социална рехабилитация и интеграция за деца с увреждания